

Meningen van strafrechters over (veranderingen in) het vooronderzoek.*

L. Dupont**

De kwaliteit van het vooronderzoek wordt in hoge mate bepaald door de kwaliteit van de mensen die het moeten doen

L. DUPONT : Al diegenen die U in deze gesprekken voorafgegaan zijn : politie, advocaten, onderzoeksrechters en parketmagistraten, hadden dit gemeen, dat zij een actieve rol spelen in het vooronderzoek. Uw betrokkenheid op het vooronderzoek is een geheel andere. U bent diegene die oordeelt over het materiaal dat in de loop van het onderzoek door anderen aangebracht werd. Wat vindt U, vanuit uw positie als rechter, van de kwaliteit van het vooronderzoek in zijn huidige vorm? Wat zou eraan verbeterd (moeten) kunnen worden?

F. DE COOMAN : Ik kan alleen oordelen als alleenzetelend rechter, over de toestand hier te Leuven. Als alleenzetelend rechter wordt men hier met alle strafzaken geconfronteerd, behalve met de politiezaken in hoger beroep en zedenzaken, maar dus ook met gecorrectionaliseerde misdaden, zoals een vrouw die haar man neerschiet...

Welnu, voor al de zaken die ik nu in een praktijk van elf jaar meemaak, kan ik niet zeggen dat er een fundamentele wijziging zou moeten komen. Daarmee wil ik niet zeggen dat ik vind dat alles in orde is, verre van. Maar dan gaat het bijna altijd meer om menselijke tekortkomingen dan om principieel verkeerde zaken. Als een substituut telefonisch gecontacteerd wordt over een verkeersongeval met dodelijke afloop en op grond van de eerste fragmentaire gegevens onderrichtingen geeft aan de rijkswacht, dan kunnen er vanaf het begin bepaalde zaken mis lopen die onherstelbaar zijn; als er in een herberg

---

* Aan dit gesprek werd deelgenomen door J. Cornelis, Ondervoorzitter in de rechtbank van eerste aanleg te Brugge, kamervoorzitter, F. De Cooman, rechter in de rechtbank van eerste aanleg te Leuven, D. De Bruyn, rechter in de rechtbank van eerste aanleg te Brugge, J. De Peuter, raadsheer in het Hof van beroep te Antwerpen, P. Raskin, rechter in de rechtbank van eerste aanleg te Hasselt, F. Top, rechter in de rechtbank van eerste aanleg te Gent, en E. Peeters, onderzoeker bij het F.K.F.O.

Het vraaggesprek werd voorbereid door F. Hutsebaut, wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de K.U. Leuven en E. Peeters. In het vraaggesprek werd gebruik gemaakt van tekstfragmenten uit het voorontwerp Bekaert, die in de loop van de jaren bekendgeraakt zijn.

** Docent strafrecht aan de K.U. Leuven.

vechtpartijen zijn, dan kunt ge een dossier krijgen, waar ge nauwelijks uit wijs geraakt, maar dan volstaat het om zich eventjes in de plaats te stellen van de rijkswachters die ter plaatse gekomen zijn, en die gedaan hebben wat mogelijk was... Het gaat niet telkens om fundamenteel te veranderen zaken, maar over menselijke mogelijkheden. Ik zie zeker zaken die niet in orde zijn, maar ik zie niet zo onmiddellijk zaken die mij doen zeggen : ons stelsel van vooronderzoek, zoals het hier nu waait en draait in Leuven, moet fundamenteel gewijzigd worden. Rivaliteit tussen gerechtelijke diensten, politiediensten, rijkswacht, BOB., en daarmee zaken die niet in orde zijn... ik denk dat dit onvermijdelijk is. Het is iets menselijks. Als men dat zou willen uitschakelen, door een bepaalde centralisatie of een dirigisme, dan vraag ik mij af of het resultaat dat men dan zou bekomen wel beter zal zijn.

P. RASKIN : Mijn ervaring is nog maar drie jaar oud. Ik vind dat het vooronderzoek, in zijn huidige stand, goede resultaten oplevert in het perspectief van het aanbrenge van een strafbaar feit voor de rechtbank en het daarop laten toepassen van de strafwet. Maar de vraag is of uit het vooronderzoek, zoals het nu bestaat, de persoon van diegene die dat feit gepleegd heeft, voldoende naar voor treedt. Dat – vind ik – ontbreekt nogal vaak in het dossier. Er komt wel goed in naar voren, welk misdrijf is gebeurd ; maar het zegt vaak niets over de figuur van de dader. Eigenlijk zit ge alleen te werken op gegevens over het misdrijf, en niet over de persoon. Het hangt natuurlijk nogal af van de onderzoeken, door wie ze gevoerd zijn, of ze uitgebreid zijn of niet. Maar toch.

F. TOP : Alles hangt af van wat men van het vooronderzoek verwacht. Als men dat compleet en volledig wenst, dan kan men inderdaad soms vaststellen dat er tekorten zijn in het vooronderzoek. Er zijn bepaalde zaken, waarin de burgerlijke partij onvoldoende aan bod komt. Vooral inzake financiële misdrijven krijgt men situaties waarin de benadeelde veel meer afweet van de mechanismen die gespeeld hebben dan het parket en de inspecteurs zelf, maar waarin hij angstvallig uit het onderzoek gehouden wordt. Het gebeurt dan ook dat de burgerlijke partij op de zitting zelf met gegevens komt die eigenlijk essentieel waren voor het onderzoek en die men in het vooronderzoek niet heeft kunnen detecteren. Soms is het vooronderzoek derhalve niet helemaal doelmatig.

Maar de vraag is ook, in welke mate de strafrechter, als hij een dossier voor zich krijgt, dit vooronderzoek moet aanvullen, door zelf onderzoek te doen tot het achterhalen van de waarheid.

L. DUPONT : U zegt : de beoordeling van het huidig vooronderzoek hangt af van het standpunt dat men inneemt : of men vindt dat het vooronderzoek volledig moet zijn, dan wel of men vindt dat de strafrechter een marge tot het zelf bevelen van onderzoek moet overhouden. Wat is uw eigen standpunt ?

F. TOP : U hebt nu de beide posities gegeven. Maar ik ben niet radicaal voorstander voor de ene of de andere : ik ben voor een gemengd systeem.

J. DE PEUTER : Niemand heeft tot dusver over de problematiek van de objectiviteit van het onderzoek gesproken, die in uw vraag besloten ligt. Ik denk dat – individuele gevallen niet te na gesproken... men komt al eens een gepassioneerd man tegen – in het algemeen het onderzoek objectief verloopt, en dat wij daarover tevreden mogen zijn. U vraagt, waar het onderzoek tekort schiet? Wat de heer Raskin gezegd heeft over de achtergronden van de persoonlijkheid van de dader is waar. Dat ontbreekt ons bijna altijd, alhoewel wij soms wel eens zeer uitgebreide verslagen daarover krijgen van de rijkswacht. Nochtans is het niet eenvoudig om voor de duizenden, tienduizenden onderzoeken die voorgebracht worden, te bepalen in welke gevallen op de persoonlijkheid van de dader moet ingegaan worden, en in welke niet. In een prullezaak – waar dat geen belang zal hebben – is dat onzinnig : weer eens papieren die bijgefabricieerd worden. In andere gevallen zal het nodig zijn. Ik denk dat het heel moeilijk is om dat uit te maken. Voor het overige : de kwaliteit van het onderzoek hangt in hoge mate af van de personen die het doen. In elke functie zijn er personen die knap zijn, en mensen die het minder zijn.

J. CORNELIS : Uit de ondervinding die ik opgedaan heb, meen ik te mogen besluiten dat het met het vooronderzoek en met de bundels die wij ter zitting krijgen, niet zo best is : noch wat betreft de strafbare feiten, noch wat betreft de persoonlijkheid van de verdachte.

Zelden zien wij een persoonlijkheidsbundel in de hoofdbundel, en dat is naar mijn oordeel van primordiaal belang. Men moet weten wie men voor zich heeft. Wie is die man? Is het een vader van zoveel kinderen? Is het een werkloze? Staat hij al dan niet financieel sterk? Zelfs in prullezaken heeft dat naar mijn oordeel belang.

Ook het onderzoek nopens de feiten laat meestal veel te wensen over. En als kamervoorzitter is het dan uiterst moeilijk, bijna onmogelijk, om daar nog iets aan te verhelpen.

Waarvan hangt dat af? In grote mate van de kwaliteit van hen die onderzoeken. Maar in nog grotere mate van het gebrek aan tijd dat die mensen hebben. Het is duidelijk dat de parketten overbelast zijn : substituten die moeten kwalificeren krijgen pakken bundels. Wat doen ze daarmee? Ze moeten zo vlug mogelijk van die tafel weg. Er komt bijvoorbeeld een klacht binnen. Om die klacht weg te hebben schrijven ze een opdracht, met bede die klacht te bevestigen en het onderzoek in te stellen. Zonder enige onderrichting. Zo laat men het aan de politie over wie men zal sturen ; en dat kan een goede, een minder goede, of de beste zijn. Eerlijk gezegd : er zou veel aan gedaan kunnen worden. Als strafrechter meen ik dat wij over een zo volledig mogelijke bundel moeten kunnen beschikken, en dat er ter terechtzitting bijna geen onderzoeksdaden meer verricht moeten worden, geen enkele. Want als dat nog moet gebeuren, loopt het – naar mijn oordeel – in het honderd.

D. DE BRUYNE : Wat de objectiviteit van het onderzoek betreft denk ik dat wij zeer slecht geplaatst zijn om dit te beoordelen, en dat wij dikwijls bedrogen worden zonder dat wij het ooit weten, en meer dan wij denken. Wij moeten

altijd steunen op verklaringen en vaststellingen die opgenomen werden door anderen, en het is dikwijls slechts door het onderzoek op de zitting dat wij zien dat er iets niet in de haak is.

Ook wat de kwaliteit van het onderzoek betreft denk ik dat het wel eens verkeerd gaat. Het is geen uitzondering dat een verbalisant een verklaring zo opstelt dat hij in feite niet meer weergeeft wat verklaard is geworden, terwijl men misschien de geacteerde verklaring zal aangrijpen om de schuldigverklaring en de straf uit te spreken.

Wat ook gebeurt – ik spreek over verkeerszaken – is dat de verbalisanten gegevens niet opnemen, omdat ze het gewoon vergeten, maar ook omdat ze het onbelangrijk vinden, alhoewel dat achteraf wel nuttig kon blijken te zijn voor de beoordeling door de rechter. En het gaat zelfs zo ver – ik ben dat persoonlijk tegengekomen – dat men hen daarop wijst en dat ze het niet eens willen doen. Als ze dat met ons doen, wat gebeurt er dan met de gewone burgers ?

Een andere zaak is natuurlijk : hoe gaat ge dat wettelijk verhelpen ? Wettelijk is daar niet veel aan te doen. Het is – zoals de heer De Cooman zei – het menselijk falen dat daarin een grote rol speelt. Maar ondertussen kan de zaak volledig scheefgetrokken worden voordat de rechter ze moet beoordelen.

Kan men door juridische ingrepen in het vooronderzoek de waarheidsvinding positief beïnvloeden ?

L. DUPONT : Als ik alles goed beluisterd heb, dan heeft ieder – op zijn manier – de thematiek aangeraakt van de waarheidswaarde van het dossier dat U vanuit het vooronderzoek voorgelegd wordt. Er is gezegd – ik vat samen – : de waarheidswaarde wordt mede bepaald door de personen die de zaak in handen hebben ; de kwaliteit van het dossier is mede afhankelijk van de kwaliteit van de personen die het hebben samengesteld, maar daar hebben wij niet onmiddellijk vat op met een juridisch instrumentarium.

Toch rijst de vraag, of men de waarheidsvinding niet positief kan beïnvloeden door juridische ingrepen in het vooronderzoek. Met deze vraag naderen we de centrale thematiek van dit gesprek. Er wordt veel gepleit – en dit is ook de strekking van het voorstel van Bekaert – voor het verhogen van het tegensprekelijk karakter van het vooronderzoek, vanuit het argument dat dit zou bijdragen tot het verhogen van de processuele waarheid van het dossier. Wat denkt U daarover ?

J. CORNELIS : Ik meen dat, in ieder geval, de tussenkomst van een beklaagde of toekomstige beklaagde belangrijk kan zijn, ook in het opsporingsonderzoek. Men zal – en hierin kan ik de heer Bekaert zeker en vast volgen – vooraleer men een zaak dagvaardt, de persoon die men voor de rechtbank gaat brengen op de hoogte stellen van het dossier. Dan is het dossier wel afgesloten voor de Procureur des Konings, maar misschien nog helemaal niet voor de beklaagde zelf, die meestal niet weet wat daarin staat. Eénmaal gedagvaard, is hij dit of dat vergeten, en naargelang hij een goede of minder zorgzame raadsman heeft,

zal hij dat al dan niet kunnen verhelpen. Ik ben van oordeel dat de beklaagde, en eventueel ook de benadeelde, aan zijn trekken moet kunnen komen, en dit met hetzelfde doel, een dossier op de tafel van de strafrechter leggen, dat zo volledig mogelijk moet zijn. Want nu staan wij altijd voor een advocaat die ter zitting komt pleiten dat dit of dat onderzoek niet gedaan is. Wat moeten wij dan doen? De zaak is één jaar, twee jaar, misschien drie jaar oud. En dan? Dikwijls kunnen wij er dan niets meer aan doen. De beklaagde moet zijn zeg gehad hebben voor hij voor de rechtbank komt, en er moet rekening mee gehouden worden. Nu gebeurt ook wel eens dat iemand een brief schrijft. Maar wat zien wij? Veelal wordt die brief achteraan in de bundel gestoken, en wordt hij niet eens beantwoord.

F. TOP : Ja, ik ben ook voor een zo grondig mogelijk vooronderzoek. Maar ik zie moeilijkheden rijzen als men de verdachte al inzage geeft van het dossier voordat hij weet waarvan hij beticht wordt. Misschien inzage van het dossier, nadat de Procureur beslist heeft om te vervolgen? Maar dan begint de tegenspraak, die misschien op de rechtbank zou moeten gebeuren. U moet dit bezwaar zien in het licht van het tijdsverlies dat men er zal door oplopen. Zo zou het debat al gevoerd kunnen worden in het vooronderzoek.

D. DE BRUYNE : Ik geloof dat het in het ontwerp van Bekaert enkel de bedoeling was om de mogelijkheid te geven aanvullende onderzoeken te vragen, niet om een debat te voeren.

J. CORNELIS : Ik meen dat de strafrechter zo weinig mogelijk in het onderzoek zelf moet tussenkomen. De rechter is er om te oordelen, en dit over een zo volledig mogelijk dossier. Om zich nog bezig te houden met een onderzoek ter terechtzitting, daarvoor heeft hij: eerstens de tijd niet (de bundels worden naar hem toegedrukt met een tempo dat hij nauwelijks kan volgen); tweedens dikwijls de mogelijkheid niet meer, omdat het reeds te laat is. Met het tempo van vandaag is dit niet te doen. Daarom zou ik voorstellen dat de betichte in het onderzoek zijn zeg heeft, en dat de strafrechter enkel zou oordelen: vrijspreken, straffen of probatie toestaan.

J. DE PEUTER : Het is een tijds kwestie. Al wie in het parket gewerkt heeft weet dat. Als men toelaat – en het zou wenselijk zijn – om een zo grondig mogelijk vooronderzoek uit te bouwen; als men zou toelaten om in alle gevallen het parket met vragen te bestormen, waarop doorgaans zal moeten ingegaan worden, dan denk ik dat men het aantal magistraten zal moeten vermenigvuldigen met een grote factor, niet met twee, maar met drie, vier, tien misschien – ik weet het niet. En dan rijst de vraag: voor welke gevallen moet die uitbouw gebeuren, en voor welke niet? Dat is m.i. het probleem.

P. RASKIN : Ongeacht het tijdsprobleem, gaat het eigenlijk om een fundamentele optie. Naar mijn oordeel heeft het parket een te grote greep op het strafproces in vergelijking met de andere partijen. Indien de zaak wat evenwichtiger zou kunnen worden uitgebouwd door de andere partijen in het

vooronderzoek meer mogelijkheden te geven, dan moet dat m.i. gebeuren.

Het dilemma van de huidige strafrechter : beslissen op grond van het voorgebrachte dossier of verder op zoek gaan naar de waarheid

L. DUPONT : Zo komen wij tot één van de kernproblemen van het huidig strafproces. In de theorie van het huidig strafproces, is het vooronderzoek niet-tegensprekelijk, en is de mogelijkheid van tegenspraak voorbehouden voor de fase ter terechtzitting. In de praktijk wordt evenwel vastgesteld, dat het vooronderzoek echter een bijzonder grote vat heeft op de beslissingsruimte van de rechter, zodat het onder meer bijzonder moeilijk wordt voor de verdediging om tegen het dossier te pleiten. Vindt U dat de strafrechter de figuur moet blijven die – waar het mogelijk is – een onvolledig onderzoek moet kunnen bijsturen, dan wel iemand die enkel oordeelt over het resultaat van het – bij voorkeur tegensprekelijk gevoerd – vooronderzoek ?

F. TOP : Ja, als het dossier daar ligt, dan is het inderdaad voor iedereen de leidraad van wat gaat gebeuren. Als het dossier zeer zwak is, dan kan de rechter wel eens zeggen : “kijk, de feiten zijn niet bewezen, er is voldoende twijfel”. Maar hij kan ook zeggen : “misschien zijn die feiten toch ergens bewezen, maar ze komen niet tot uiting in het dossier... ik ga een bijkomend onderzoek instellen”. Dergelijke situaties zouden moeten vermeden worden. Ik ga akkoord met collega De Bruyne, dat een vooronderzoek zo volledig mogelijk moet zijn. Maar wij stellen nu eenmaal vast dat dit soms niet het geval is. Moet ik dan zeggen “Mijnheer de Procureur, uw dossier is niet alles ; ik sluit de boeken ; ik ga vrijspreken” ? Wie, behalve de verdachte, is daarmee gediend ? Zeker de benadeelde niet. In die zin is het vooronderzoek inderdaad beslissend voor wat gaat gebeuren : is het zeer mager en verward, dan zal het in vele gevallen tot de vrijspraak leiden. In andere gevallen kan het afhangen van de tijd die de rechter heeft. Dan kan hij zeggen : “ik ga dat eens meedoen naar huis om het te onderzoeken; of, ik ga een tussenvonnissen vellen om deze punten nader te laten onderzoeken.

De eis van het parket om een groot aantal zaken op één zitting te brengen is niet in evenredigheid met wat in burgerlijke zaken gebeurt. Een strafrechtelijke veroordeling, vooral voor bepaalde soorten misdrijven, is toch zomaar niet iets om bij tientallen op een voormiddag afgehandeld te worden. Trouwens, ik heb mij daar altijd aan geërgerd, dat advocaten voor burgerlijke zaken heel wat moeite doen, pleiten en concluderen, maar dat strafzaken, waar het dikwijls om veel groter belangen gaat, op een voormiddag afgehandeld worden. De advocaten pleiten niet juridisch in strafzaken.

J. DE PEUTER : Bij het Hof van beroep, stellen die problemen zich nog sterker, omdat een hof op stukken oordeelt. De magistraat in beroep zit nog meer gekneld tussen de problemen die U uitlegt. Van de ene kant moet men vrijspreken als er voldoende stof in het dossier zit ; van de andere kant moet

men trachten de waarheid te vinden, wat dan weer de indruk kan geven dat men een beetje tegen de betichte aan het ageren is ; het is één van de twee. Dat is vaak een heel moeilijke situatie. Men kan veel moeilijker een onderzoek bevelen. Op zeven jaar zijn wij met onze kamer twee maal ter plaatse geweest. Wij bevelen nogal dikwijls een deskundigenonderzoek, alhoewel dat in principe eigenlijk weinig zou moeten gebeuren. Dat wijst erop dat het vooronderzoek onvolledig was.

P. RASKIN : De hervorming die met het projekt Bekaert op stapel staat, waarin de raadkamer de bevoegdheid krijgt om het gerechtelijk onderzoek te doen vervolledigen, en met een grotere mogelijkheid voor de partijen om bijkomend onderzoek te vragen, moet uiteindelijk toelaten dat de rechter ten gronde alleen nog een oordelende rechter zal zijn.

Ik denk trouwens dat de kijk die een rechter heeft op zijn eigen functie mede bepaald wordt door zijn afkomst : van het parket of van de balie. Persoonlijk vind ik dat de verdachte het recht van de twijfel heeft. Thans is het zo dat het Openbaar Ministerie, dat de gemeenschap vertegenwoordigt, het dossier instrueert en dat zegt : "dat zit er volgens mij in". Blijkt dit niet uit het dossier, dan zal ik niet zeggen dat de rechter nooit aanvullende onderzoeken moet bevelen maar dat hij in principe moet oordelen op de stukken die er zijn.

J. CORNELIS : Er is natuurlijk geen probleem als we te doen hebben met een goed dossier; wel als men over een middelmatig of slecht dossier beschikt, wat van veel factoren kan afhangen. Men kan een slecht dossier hebben omdat de onderzoekende magistraat daar eenvoudig overheen gegleden is en zijn aandacht aan andere zaken, aan bloemen of schilderijen heeft verkocht. Maar het is ook mogelijk dat het dossier niet goed is omdat het niet goed kan zijn : omdat men de waarheid niet kan achterhalen.

Neem dan het voorbeeld van een dossier dat beter had kunnen behandeld worden ; als de man dan voor de rechtbank komt, zonder ooit zijn stem te hebben kunnen laten horen, vindt U dan dat die man op een lichtvaardige wijze voor de rechtbank getrokken is geweest ? Daarom alleen al zou ik het noodzakelijk achten dat hij voor zijn dagvaarding kennis krijgt van de bundel. Het zou niet de eerste keer zijn dat men een dossier op de rechtbank brengt, waar dan een en ander over te zeggen valt. Dat zou dan kunnen vermeden worden.

D. DE BRUYNE : Maar dan met de mogelijkheid van de strafrechter om eventueel nog een aanvullend onderzoek te verrichten. Dat zou een uitzondering moeten zijn, maar het ware toch nuttig.

F. COOMAN : Als ik hier zou spreken over slechte dossiers of slechte onderzoeken, dan schijnt dat wat tegenstrijdig te zijn met wat ik bij de aanvang zei, "dat ik tevreden ben over hetgeen hier in Leuven gebeurt", alhoewel U dat niet moet uitleggen alsof het hier allemaal fenomenale rijkswachters en politiemensen zijn. Wij hebben hier ook slechte dossiers.

Maar het probleem oplossen, dus het zoeken naar de waarheid versterken,

door aan de verdachte eerst kennis te geven van de bundel... ik vraag mij af of dat iets gaat veranderen.

Inzage geven van de bundel aan de verdachte, de benadeelde, of aan de familieleden van het slachtoffer van een verkeersongeval... wat gaan die mensen concreet doen? Zij gaan naar een advocaat. Die advocaten hebben geen tijd om dat dossier grondig te gaan inkijken, om te zien of er nog een onderzoeksmaatregel te treffen is. Want dat is de praktische realiteit, hier te Leuven toch. Hoe dikwijls wordt er geen uitstel gevraagd door de advocaten, na de raadkamer, na de dagvaarding, na alles, omdat ze nog op onderrichtingen wachten van hun verzekeringsmaatschappijen of van de cliënt. Dus vroeger nog eens de mogelijkheid geven, en zeggen: "kijk eens, U kan dat dossier gaan inkijken", ik denk dat het dode letter zal blijven. De advocaten schieten maar wakker – zeggen wij – op het ogenblik dat zij voor de rechtbank na dagvaarding moeten verschijnen.

Hoe moet dat opgelost worden? De mogelijkheid op voorhand de bundel te gaan inkijken, zal alleen in zeer uitzonderlijke zaken geen dode letter blijven. Maar precies in deze gevallen gaan de advocaten nu ook al naar de substituut of naar de onderzoeksrechter om te vragen een bijkomend onderzoek te doen, waarover die magistraten oordelen naar geweten en volgens de mogelijkheden.

J. CORNELIS: Men zou tien dagen tijd kunnen geven om inzage te nemen van het dossier en desgevallend conclusies te nemen over wat men wenst. Tien dagen en daarmee gedaan. Zijn de tien dagen om, en heeft men niet geantwoord, dan is dat teken dat men akkoord gaat.

Het tegensprekelijk maken van het vooronderzoek is het gevolg van het principe dat wij naar de waarheid zoeken

L. DUPONT: Uit deze eerste gespreksronde blijkt dat er twee conglomeraten van meningen zijn. Enerzijds zijn velen van U van oordeel, dat het betrekken van individuele procespartijen in het vooronderzoek een gunstige weerslag kan hebben op wat genoemd wordt "de waarheidswaarde van het dossier", en dat het ook een duidelijker identiteit zou geven aan de rechterlijke functie van de strafrechter.

Anderzijds was er ook de enigszins sceptisch geladen opvatting, volgens de welke meer tegenspraak ten gronde weinig zou wijzigen, omdat hoogst waarschijnlijk weinig gebruik gemaakt zou worden van die mogelijkheid. Zowel de ene als de andere opvatting was vooral gebaseerd op overwegingen van praktische aard. Hebt U ook principiële argumenten voor – of principiële bezwaren tegen – het voorstel van Bekaert om individuele procespartijen nauwer te betrekken, zowel bij het opsporingsonderzoek als bij het gerechtelijk onderzoek.

F. DE COOMAN: Ik zie niet onmiddellijk principiële bezwaren. Ik heb wel vraagtekens bij het inzage geven van het persoonlijkheidsdossier.

L. DUPONT : Bekaert stelt het opmaken van het persoonlijkheidsdossier in principe afhankelijk van de instemming van de verdachte. Hij bouwt daarenboven een kennismemingsverbod in voor de andere partijen dan het openbaar ministerie en de verdachte.

P. RASKIN : Ik ben principieel voor de tegensprekelijkheid van het vooronderzoek, met een grote bevoegdheid voor de onderzoeksrechter om te beslissen en te oordelen over dilatoire manoeuvres, en desgevallend met de mogelijkheid om zich op de raadkamer te beroepen.

Wat het persoonlijkheidsdossier betreft, vind ik dat het er moet zijn om de strafrechter voor te lichten. Maar het zou niet ter inzage van alle procespartijen mogen liggen, wanneer men het dossier ter griffie gaat raadplegen. Principieel vind ik dat men zo ver mogelijk moet gaan in de tegensprekelijkheid van het onderzoek. Daardoor krijgt de strafrechter een dossier dat hem zal toelaten "oordelende" instantie te zijn, zodat het bevelen van bijkomende onderzoeksmaatregelen in de regel overbodig zouden worden.

L. DUPONT : Bent u van oordeel dat een hogere mate van tegenspraak een grotere garantie geeft voor de waarheidswaarde van het dossier dat U te beoordelen krijgt.

P. RASKIN : Dat denk ik heel zeker. Iedereen zou aan bod kunnen komen om alle mogelijke delen van de puzzel ter discussie te stellen en in elkaar te laten passen. Daardoor ga je twee gelijkwaardige partijen krijgen (de Procureur des Konings heeft naar mijn overtuiging nu een te grote greep op het vooronderzoek), terwijl de rechter dan zal kunnen beslissen : zo is het. Als die dan over een persoonlijkheidsdossier beschikt dan kan hij niet alleen oordelen over de feiten, maar ook over de man waarop hij het kostuum moet snijden.

D. DE BRUYNE : Ook de benadeelde moet kunnen tussenkomen. Ik lees bij Bekaert dat hij ook het deskundigenonderzoek in de tegenspraak betreft. Niet alleen op het einde van het opsporings- of gerechtelijk onderzoek zal er tegenspraak zijn, ook bij iedere opdracht die aan de deskundige gegeven wordt. Daar zal mijns inziens ook de benadeelde moeten kunnen tussenkomen, die op dit ogenblik in België als een stiefkind wordt behandeld. Ik geloof niet dat men de verdachte nu nog meer moet gaan beschermen, ten nadele van de benadeelde, die dan op het einde zijn briefje zal krijgen : de zaak komt voor op de zitting. Dat gaat zeker niet.

J. DE PEUTER : Het tegensprekelijk maken ten aanzien van alle partijen is volgens mij het gevolg van het principe dat we naar de waarheid aan het zoeken zijn. De enige rem daarop is ervoor te zorgen dat geen enkele partij het zoeken naar de waarheid saboteert, want dat is zeker een gevaar. Daar moeten we ons geen illusie over maken. Daar ben ik echt van overtuigd. Die rem erop zetten, dat zal het probleem zijn. En ten tweede ook het tijdverlies. Voor een aantal zaken zal men er geen belang bij hebben, zoals de heer De Cooman zegt. Maar wij kennen allemaal zaken uit onze praktijk waarin mensen komen

doorhameren om te trachten iets te bekomen wat voor hun zaak niet dienstig is, of die niet eerlijk zijn. Die kerels gaan wij met die tegenspraak ook krijgen. Dat komt er nog bij.

P. RASKIN : Dat mag geen reden zijn om het principe aan de kant te zetten.

J. DE PEUTER : Akkoord.

F. TOP : De waarheidswaarde zal ongetwijfeld verhogen door een tegensprekelijk karakter van het vooronderzoek. Maar ik heb een beetje schrik voor de nadelen die daar practisch gepaard mee zullen gaan. Hoe gaat ge het de mensen concreet laten doen ? Moet het met advocaten gebeuren, dan moet men eerst een advocaat consulteren. Wanneer heeft die de tijd om op dat ogenblik dat dossier door te nemen, als hij voor geen datum gesteld wordt ? En als hij voor een datum gesteld wordt, dan vraagt men uitstel, zoals voor de rechtbank. Dat is toch iets wat ik zou willen benadrukken. Men zegt hier : "het vooronderzoek moet af zijn". Maar dat is een illusie. Volgens mij kan het vooronderzoek nooit af zijn. Ik denk dat de rechter in strafzaken moet kunnen optreden zoals in burgerlijke zaken : een deskundigenonderzoek bevelen, getuigen horen ter zitting, afstappingen gaan doen enz...

Intermezzo : een van mijn grootste problemen als strafrechter is ...

L. DUPONT : Laten wij ons even losmaken uit de problematiek van het vooronderzoek. Wat ervaart U in uw dagelijkse praktijk van rechtspreken in strafzaken, als grootste probleem ?

P. RASKIN : Ik zou o.a. noemen het feit dat je moet oordelen over technisch zeer ingewikkelde dossiers, die vaak ook in het onderzoek niet helemaal uit de doeken gedaan zijn omdat de eventueel leidende magistraat daar evenmin kaas van gegeten heeft. Ik denk hier nu aan sommige sociale, financiële en economische misdrijven. De eventuele dader, die daarvoor alle mogelijke moderne apparatuur of technieken heeft kunnen gebruiken, wordt aangepakt door een vrij archaisch systeem en door mensen die daarin veelal niet gespecialiseerd zijn. Dergelijke zaken zijn erg gecompliceerd en je hebt er geen opleiding voor gekregen; ik denk aan frauduleus bankroet, of een uitzendbureau... Je zou boekhouder, accountant, financieel deskundige, economist... moeten zijn.

J. DE PEUTER : Waar ik eerst aan denk – wij krijgen in principe in het Hof van beroep meer omvangrijke zaken – is aan het feit dat ik per jaar honderden, misschien duizenden bladzijden teveel lees. In de dossiers staan hopen zaken die niet dienstig zijn voor de beoordeling van de grond van de zaak. Voor we aan de eigen problemen toe zijn, moeten de materiële gegevens geschift worden. De tijd die ik daaraan besteed, dat is het eerste waaraan ik denk.

J. CORNELIS : Het is allemaal een kwestie van opleiding. Naar mijn oordeel moet de magistraat, hetzij hij van het parket komt, hetzij hij onderzoeksrechter is, een degelijke opleiding hebben. En die heeft hij – naar mijn oordeel althans – niet. En daarom hebben wij dan moeilijkheden in al die bundels.

J. DE PEUTER : Ik kan misschien even uit mijn parketervaring spreken. Ik denk dat wij zo'n volumineuse dossiers hebben omwille van een parkettraditie. Wat er ook in een zaak binnengekomen is, gaat in het strafdossier. Elk parket heeft – of zou een administratief dossier kunnen maken, waarin de correspondentie met het parket-generaal zit enz..., maar (een substituut heeft de durf niet, is misschien teveel gezegd) het ligt niet in de traditie dat de substituut nutteloze P.V's in het administratief dossier zou stoppen. Neen, al wat er binnengekomen is moet in het strafdossier, en zo groeit dat nutteloos.

D. DE BRUYNE : Ook de factor tijd speelt een zeer grote rol. Het aantal dossiers is zo groot... als ge ziet hoeveel papier wij te lezen hebben op één week, dan zijn wij echte boekenverslinders. Moesten wij meer tijd hebben, we zouden ons veel beter kunnen inwerken in een probleem, en onze vonnissen zouden een hoger peil hebben.

F.TOP : Ik wil daarbij aansluiten. Er is een soort onverklaarbare neiging van het parket om zaken in danige hoeveelheden op de zitting te brengen. Men heeft geen tijd genoeg om de zaak rustig te behandelen. Ik ben er altijd door geschokt geweest dat men geen kritiek geeft op die toestanden. Het aantal zaken moest verhogen voor de statistiek. Het parket gaat er van uit dat op de zitting niets moet gebeuren. En op de duur krijgt ge ook zelf die indruk. Als de partijen sterk aandringen, dan is de procureur de eerste die protest zal aantekenen tegen een uitstel. De zaken moeten behandeld worden. Er is nochtans gebrek aan tijd. Dat vind ik zeer erg. Voor burgerlijke zaken neemt men wel de tijd.

J. DE PEUTER : De druk is groot. Elke substituut moet zijn aantal zaken verwerken, anders krijgt hij last met zijn chef. Zijn chef moet dat doen vanwege het parket-generaal ; het parket-generaal moet dat doen vanwege het ministerie. Waarom ? Omdat die massa weg moet. Dat heeft voor gevolg dat de functie van het openbaar ministerie op de terechtzitting vaak tot weinig herleid wordt, omdat men tijd wil besparen. Daarom moet vanwege het parket alles in het dossier staan. Op de zitting mag de substituut – ik ben het lang genoeg geweest – in de eerste aanleg in veel gevallen alleen maar de toepassing van de wet vragen. Dan mag hij terug gaan zitten, en heel de tijd wordt besteed aan de advocaat die pleit, en dan nog komt men er niet. Iedereen staat gespannen onder de tijdsdruk.

F. DE COOMAN : Het is zeker. Wij moeten veel nutteloos lezen. Maar wat ik niet begrijp is dat de substituut die de vordering opstelt, niet de minieme moeite doet om bij elke inbreuk in de tenlastelegging te schrijven : stuk 16, farde zoveel, om eerstens zijn collega zittingsmagistraat, tweedens de rechter

die moet oordelen, en alle advocaten toe te laten na te gaan, in welk stuk het hem juist zit. Er zijn bepaalde substituten die dat wel kunnen. Maar anderen doen dat principieel niet, zeggende: "Ik moet mijn zweet laten om die honderden bladzijden te lezen... en al de anderen ook, tot en met de advocaten". Ik heb ook al iemand horen zeggen: "Kijk, dat mogen wij niet, want dat is partijdigheid". Dat vind ik werkelijk zeer onlogisch en onjuist.

Wat die specialisatie betreft: ik heb een zaak van bankbreuk. Ik heb geen criminologie gedaan, en ik heb geen economie gedaan. Maar die zaak kan ik ook nakijken. Het was een bundel van 50 cm in vier delen. Ik heb daar mijn gerechtelijk verlot voor moeten gebruiken omdat helemaal na te kijken. Maar ook in die zaak heeft de substituut nagelaten om te zeggen: "kijk, het zit hem vooral hier". Maar ik moet het lezen.

De praktische oplossing moet in iets fundamenteel gezocht worden. Maar alle stukken moeten in de bundel, ook als de bundel 20, 30 of 50 cm dik wordt. Ik vind dat het een essentiële regel is dat alle stukken – ook de kleinste P.V's – in de bundel komen.

J. DE PEUTER: Ik ben het eens met de heer De Cooman, dat elk P.V. over een vervolgd feit in het bundel moet blijven. Maar wij krijgen dossiers waar slechts heel weinig inzicht over het vervolgte feit, en heel veel over niet vervolgte maar mogelijk vervolgbare feiten, waarover geen verwijzing gekomen is of geen dagvaarding. Die wil ik eruit.

P. RASKIN: Waar ik ook hinder van heb is – ik heb het reeds enkele keren laten horen – de overheersende rol van het openbaar ministerie. Zij zijn niet evenwaardig aan de andere partij, de advocaat. Ik vind dat de officier van justitie bij de aanvang van de zitting in enkele beknopte zinnen zou moeten zeggen: "Het geval dat nu behandeld wordt, dat is deze meneer, en dit wordt hem ten laste gelegd". In een paar omschrijvingen: "zo is het probleem". Dan volgt een tegensprekelijk debat tussen alle procespartijen: het openbaar ministerie, de betichte en de benadeelde. Allen op voet van gelijkheid.

D. DE BRUYNE: Een probleem is ook dat wij nooit weten wat er achteraf met onze vonnissen gebeurt, als men in beroep gaat. Dat zou interessant zijn voor ons.

Naar een nieuwe stijl van procesvoering ter terechtzitting

L. DUPONT: In het voorontwerp van Bekaert wordt ook fundamenteel gesleuteld aan de fase van het onderzoek ter terechtzitting. Het is de bedoeling van Bekaert om het accusatoire karakter van de terechtzitting, die het naar zijn oordeel in belangrijke mate verloren heeft, opnieuw te herstellen, door een nieuwe vorm te geven aan het tegensprekelijk debat tussen de partijen, die over juridisch gelijke kansen zouden beschikken om o.m. getuigenbewijzen naar voren te brengen, elkaar te interpellieren, enz... Finaal bedoelt Bekaert

hiermede de rechter opnieuw te bevestigen in zijn rol van arbiter, en de dubbelzinnigheid, die erin bestaat dat hij bijkomende onderzoeken instelt, zoveel mogelijk op te heffen. Wat denkt U over deze nieuwe oriëntatie ?

D. DE BRUYNE : Het systeem dat de heer Bekaert voorstelt leunt sterk aan bij het Angelsaksisch systeem, maar is m.i. te extreem om bij ons ingevoerd te kunnen worden. Men mag niet vergeten dat ons vooronderzoek volledig schriftelijk is, terwijl dit in Engeland niet het geval is. Daar komt een misdrijf misschien 's anderendaags al voor de rechter, terwijl men er hier misschien een jaar zal over doen. Alle bewijsmiddelen zijn dan alweer afgevlakt, tenzij het op papier staat. Ik geloof dat men meer naar een tussenoplossing moet gaan, waarin de rechter het recht moet behouden om tussen te komen in het debat, om eventueel aanvullende onderzoeken te doen, en bijkomende getuigen op te roepen teneinde zijn idee over de zaak te kunnen krijgen.

J. CORNELIS : Ik wil daar enkel aan toevoegen, dat als het Angelsaksisch systeem bij ons zou toegepast worden, wij nog slechts twee zaken per voormiddag zullen kunnen behandelen. Wij zullen als rechter niet meer over het initiatief beschikken. Het zullen de partijen zijn.

L. DUPONT : Het is misschien voor het verdere verloop van het debat nuttig er op te wijzen, dat Bekaert, naar analogie met burgerlijk procesrecht (o.m. art. 871 en 916 Ger. W.), aan de rechter de mogelijkheid laat om te interveniëren, maar dan vooral ter correctie van een proces dat dreigt spaak te lopen door de onervarenheid van een of andere partij of de listigheid van een andere.

J. DE PEUTER : Ik zou dit principieel zeer goed vinden omdat de rechter op die wijze uitsluitend rechter zou zijn. Wij zouden niet meer op het terrein moeten komen van het openbaar ministerie. Wij moeten nu zeggen : "Jamaar, als het openbaar ministerie de tijd zou gehad hebben, zou het dit gezegd hebben, want uit het dossier blijkt dit en dat". Het zou een groot voordeel zijn mochten wij volstrekt onpartijdig tussen de partijen kunnen staan ook wat de vorm betreft. Zoals de heer Cornelis heeft gezegd, denk ik ook dat met het Angelsaksisch systeem in België 4 tot 5 keer meer magistraten benoemd zullen moeten worden. Er is nog een nadeel. Nu hebben wij gegevens van getuigen die spontaan gesproken hebben. U weet dat Angelsaksische advocaten met getuigen gaan praten... en ze ompraten. Wat gaat dat bij ons worden ? Men gaat met het nadeel zitten van de tegenspraak tussen wat getuigen in het vooronderzoek hebben gezegd en wat opgenomen is in het dossier enerzijds, en wat zij verklaren ter zitting anderzijds. Dat is een groot nadeel. In het Angelsaksisch systeem wordt dit nadeel opgevangen. Ik neem nu een kleine zaak. Die komt heel vlug voor. Men gaat achter de tralies en de volgende dag komt men voor, zonder dat er P.V's zijn. De agent heeft in zijn notitieboekje geschreven : "ik heb die man gezien en hij heeft dit gezegd en dat gedaan". Zegt die man "schuldig", dan is de zaak opgelost. Zegt hij "not guilty", dan komt er een onderzoek. Daar zetelen een hele reeks mensen die daar gratis komen werken, "magistrates", dat zij kruideniers of beenhouwers.

Die komen één, twee, drie keer per week, zonder vergoed te zijn, in simpele zaken zetelen. Daar draait hun stelsel op. De hele grote zaken gaan alleen naar beroepsmagistraten. Dat kunnen wij niet doen. Ofwel nemen wij het accusatoire stelsel over, integraal, ofwel niet. Ik zie moeilijk een tussenweg.

F. TOP : In feite bestaat er een tussenweg. In de praktijk doen wij de twee. Wij laten de partijen uitspreken, zoveel mogelijk, maar als het ogenblik gekomen is dat er duidelijkheid moet komen wordt soms ambtshalve een bijkomend onderzoek bevolen. Zolang men van de rechter vraagt dat hij juist kwalificeert, en de feiten eventueel herkwalificeert, moet hij de mogelijkheid hebben om onderzoek te laten bevelen, ook al wordt het hem niet gevraagd.

P. RASKIN : Ik ben eigenlijk voor het meer Angelsaksische systeem. Het is niet omdat het problemen meebrengt, dat wij niet die richting moeten inslaan. Ik vraag me trouwens af of het vooronderzoek dan zo uitgebreid schriftelijk zou moeten zijn als nu. De tijd die vrijkomt in het vooronderzoek kan naar de terechtzitting gaan. Er zou dan meer in tegenspraak kunnen gebeuren op de zitting.

F. DE COOMAN : Dat accusatoir karakter lijkt mij wat archaisch en onwettelijk. Onlangs zijn hier twee personen van Scotland Yard naar Leuven gekomen. Zij zochten twee getuigen, op de hallen van de Universiteit, en op het secretariaat van geneeskunde, om in Engeland te gaan getuigen dat een man, die in Engeland optrad als geneesheer met een diploma van de K.U.L., hier geen student geweest was. Hetzelfde zou zwart op wit door de secretaris van de faculteit geschreven kunnen worden. Dat vind ik onwettelijk.

Wat de getuigen betreft – het is nu elf jaar dat ik getuigen verhoor ter zitting – : ik twijfel aan de waarde van een getuigenis ter zitting. Als het uitgaat van de partijen zelf, twijfel ik nog meer aan de waarde. Hoe dikwijls gebeurt het niet dat een getuige zegt : “Ik weet het niet meer zo goed, maar ik heb toen een verklaring afgelegd aan de veldwachter, en toen heb ik de waarheid gezegd”. Als het O.M. of de advocaat nog eens gaat trachten de waarheid daar uit te trekken – zogezegd –, denk ik dat er meer gevaar is voor de verdraaiing van de waarheid dan van het vinden van de waarheid.

Ik ga een stapje verder. Het gebeurt ook wel dat tijdens het vooronderzoek delicate omstandigheden neergeschreven zijn. Ik zal de betrokkene daarover ook verhoren, maar trachten zo over deze delicate zaken te spreken dat alleen hij, zijn advocaat en de advocaat van de burgerlijke partij volkomen weten waarover het gaat, maar niet de andere toevoorders, vooral niet de journalisten die aanwezig zijn.

Als wij overgaan van een dossier, dat wij nu beoordelen, naar een tegensprekelijk en volledig, mondeling debat ter zitting, kan dit in zulke delicate zaken tegen de belangen ingaan van de mensen. Ik lees wel dat in het ontwerp van Bekaert daar allerlei correctieven aangebracht worden, maar met een vrije pers zoals de onze gaat het niet gemakkelijk.

Alles bijeen : de teugels overlaten aan het openbaar ministerie, de advocaten en de partijen zelf, denk ik niet dat dit positief is.

J. CORNELIS : In veel zaken komt de verdediging niet aan haar trekken. Zij weten dat wij geen tijd hebben en zij gaan daarom hun pleidooien inkorten. En dat heeft – zo meen ik – een nefaste invloed op de behandeling. Strafrechtelijke zaken worden stiefmoederlijk behandeld. Dat is in alle gevallen een feit. Maar ik zou evenmin het initiatief overlaten aan de partijen. Het algemeen belang is hier te groot, en daar moeten wij zelf tussenkomen.

De straftoemeting is altijd het meest delicate

L. DUPONT : Een materie die tot dusver onder tafel gebleven is, alhoewel de strafrechter daar bij uitnemendheid beslissingen in neemt is deze van de straftoemeting. Het heeft mij trouwens verwonderd dat deze problematiek niet voorkwam op de lijst van problemen die U als strafrechter gesignaleerd hebt. Deze problematiek wordt dikwijls toegedekt met een taboe. De rechtsliteratuur, hier te lande, behoudt daarover stilzwijgen. Hoe ervaart U deze problematiek ?

F. TOP : Er wordt nooit of zelden gemotiveerd over de strafmaat. De strafmaat is inderdaad een zeer moeilijk iets. Men heeft natuurlijk een bepaalde tarief voor een aantal misdrijven. Wij weten echter zo weinig over de dader, dat wij bijna verplicht zijn het hoofddaccent van de strafmaat te laten bepalen door het soort misdrijven en subsidiair door de persoon van de verdachte, voorzover die uit de verf kan komen op een zitting. Maar zeggen dat de rechter met de beklagde een gesprek kan voeren op de zitting, of dat hij daar contact heeft dat hem toelaat... Men kan zich op die enkele ogenblikken toch moeilijk een idee vormen over de beklagde, al zijn er stukken in het dossier die iets kunnen zeggen. Men heeft een wettelijk minimum en een maximum, en er bestaat een zekere traditie om voor bepaalde misdrijven deze strafmaat toe te passen, en dat kan verschillen van rechtbank tot rechtbank. Alle omstandigheden kunnen een rol spelen. Het is allemaal zo onberekenbaar, de elementen die spelen bij de straftoemeting.

L. DUPONT : Heeft de voorlopige hechtenis een invloed op de straftoemeting, of heeft de rechter een gevoel van vrijheid om de strafmaat te bepalen, los van de voorlopige hechtenis ?

F. TOP : Dat gevoel kan eventueel in het gedrang komen als men ziet dat de voorlopige hechtenis te lang geduurd heeft ; dan kan er de neiging bestaan om die voorlopige hechtenis te dekken door de strafmaat. Ik heb nochtans in mijn carrière van dertien jaar niet ondervonden dat de voorlopige hechtenis ten onrechte werd opgelegd, en dat ik moest vrijspreken of dat er geen gevangenisstraf moest uitgesproken worden, in het geval dat er een voorlopige hechtenis was opgelegd. Als dat zou gebeuren, dan zouden wij ons niet gebonden voelen door die voorhechtenis. Men kan toch niet veroordelen omdat er voorhechtenis geweest is. Maar de maat kan soms wel beïnvloed worden door de voorhechtenis. Ge moogt niet de indruk geven dat de verdachte ten onrechte een dag of twee langer heeft gezeten. Wat is dat

trouwens "ten onrechte". Is het de moeite waard daarop de aandacht te vestigen ?

P. RASKIN : Ik heb de indruk dat die voorhechtenis wel een rol speelt. Misschien niet zo determinerend, maar er wordt toch wel eens gezegd : "de substituut heeft er ook niet voor aangehouden", of : "hij heeft het niet in onderzoek gestoken". Dat zijn overwegingen die hier en daar opduiken.

Anderzijds vind ik dat men zeer beperkt is in de mogelijkheden van het straffen. Ik heb natuurlijk nog maar een paar jaar ervaring (en wat is die dan waard ?). Maar men zit met geldboetes of gevangenisstraffen. Voor vele misdrijven, financieel-economische misdrijven, is die geldboete zo belachelijk, dat ze eigenlijk een berekend risico kan uitmaken voor de dader. Dat hindert, vind ik. In Nederland gebeurt thans een experiment, waarbij maatschappelijke straffen opgelegd worden, waarbij iemand zich moet dienstbaar maken als straf. Wij zijn te beperkt en moeten straffen opleggen die belachelijk zijn in verhouding tot hetgeen men mispeuterd heeft.

F. COOMAN : De straftoemeting is voor mij altijd het meest delicate, omdat ik niet geloof in de nuttigheid van de gevangenisstraf. Toch zijn er gevallen waarbij men moet zeggen : "het gaat niet anders ; die man of vrouw moet toch een tijd binnenblijven".

Wat mij in bepaalde opzichten soms wel kan hinderen is dat ik niet volkomen vrij ben om mijn overtuiging integraal te volgen, uit vrees voor de houding van het parket van beroep en van het hof van beroep. Het gebeurt dat ik een iets zwaardere straf uitspreek dan ik eerst dacht te doen, omdat het openbaar ministerie anders toch in beroep gaat en de veroordeelde dan in beroep nog heel wat meer zou kunnen krijgen, dan ik aangewezen acht. Langs de andere kant is het ook iets menselijk. Ik oordeel als mens, en in beroep zetelen anderen personen die ook proberen te doen wat het beste is voor die man.

Wat de boetes betreft kijk ik heel sterk naar de persoon, terwijl ik wel collega's zie die eenvoudigweg steeds hetzelfde tarief toepassen : "dat artikel is zoveel, en dat artikel zoveel". Dat vind ik onaanvaardbaar.

En de straftoemeting bij overspel bijvoorbeeld. Ik geef daar bijna altijd het maximum van de boete, want dat is een service die de mensen van de Belgische Staat krijgen om een goedkope echtscheiding te bekommen. Het kan me werkelijk ergeren als een advocaat voor een beklagde verschijnt en de echtpartner van zijn cliënt meebrengt die op de zitting afstand doet van de klacht. Dan hebben ze zo het gerechtelijk apparaat misbruikt om hun echtscheiding te krijgen op kosten van de staat : ook dat is straftoemeting. Wij moeten dan zeggen : "stellen vast dat de strafvordering geen doorgang kan vinden".

J. DE PEUTER : Er zijn soms, door de zuivere werking van de penale beginselen, beletselen om de geldboete uit te spreken die men wil. Er is de theoretisch hogere straf voor valsheid in geschriften bijvoorbeeld, maar men zou die 100.000 frank van de economische wet willen uitspreken, maar het gaat niet, want door vermenging wordt de zwaarste straf 2000 fr. Als men

vraagt of er wettelijke hindernissen zijn voor een goede straftoemeting, dan zeg ik : die zijn er zeker.

F. TOP : Die zijn er bevoorbeeld ook in verkeerszaken. Daar kun je voor het rijden zonder rijbewijs niet onder de 500 fr. boete gaan. Maar wanneer iemand geen uitstel meer kan krijgen, dan krijgt die daardoor een boete van 20 000 frank op zijn nek. Ik vraag mij af, nu het zo moeilijk is om op dag en maand te bepalen hoelang iemand binnengehouden moet worden, of wij niet naar een ander systeem van bestraffing moeten gaan, waarbij wij enkel het maximum en het minimum vastleggen, terwijl een commissie naderhand de veroordeelde zal volgen en zal oordelen of het minimum of maximum moet uitgevoerd worden. In plaats van altijd de wet Lejeune aan te spreken, kon het wel eens beter zijn dat wij enkel zeggen : "dit feit verdient, in deze omstandigheden dit minimum en het maximum, maar hoe lang precies de straf zal worden, zou dan niet op voorhand vastliggen".

J. DE PEUTER : Wij denken zeer lang na over de straf, en dat is dikwijls een punt van discussie als ge met drie zijt. Er wordt met alles rekening gehouden en er wordt werkelijk een billijke straf bepaald. Daarna komt de executie waarbij de rechtbank niets meer te vertellen heeft. Dan komt een man bij de administratie bij wie geen debatten zijn, die met niets rekening te houden heeft, en die op gronden van ik weet niet wat de werkelijke strafmaat bepaalt. Want dat doet de rechtbank niet ; zij bepaalt alleen een mogelijk maximum van de straf. Dat vind ik slecht in ons systeem.

E. PEETERS : Ik zou een bijkomende vraag willen stellen. Tot nog toe heeft U enkel gesproken over de gevangenisstraf en de boete. Maar er is de wet van 1964 die de opschorting en de probatie invoert. Uit de statistieken blijkt dat die heel weinig worden toegepast. Ik zou graag vernemen of U daar een verklaring voor heeft ?

D. DE BRUYNE : Bij onopzettelijke misdrijven en bij verkeersmisdrijven worden de opschorting of de probatie zelden of nooit toegepast. Bij ons althans wordt de probatie bijna enkel toegepast bij zedenmisdrijven. Voor een exhibitionist die hervalt is dat een ideale maatregel. Toch vind ik dat men dat nog te weinig of te laat deze maatregelen toepast. Iemand die een overval pleegt op een bank zult ge moeilijk probatie, en geen opschorting geven. Ge komt tot een natuurlijke selectie, die dan nog maar een tiende van de zaken betreft, of misschien nog minder, omdat de verkeerszaken waarschijnlijk de grote helft is van de strafzaken.

F. TOP : Ik denk dat in veel gevallen de beklaagde de probatie ook niet wenst. Het is daarenboven weer een kwestie van tijd en personeel. De probatiecommissie – in Gent althans – is overbelast. Die commissies zijn niet ingericht om veel zaken op te vangen. De assistenten zijn verplicht om de zaken te selecteren : veroordeelden waar iets mee te doen is worden gevolgd; anderen worden van ver gevolgd. Bij ons worden deze maatregelen dikwijls toegepast

voor diefstallen en vechtpartijen, voor moeilijkheden tussen echtgenoten, dronkenschap, in dit laatste geval met de verplichting om zich te laten behandelen.

F. DE COOMAN : Die statistieken zijn niet altijd heel juist, want hier in Leuven wordt nog altijd de zogenaamde "praetoriaanse probatie" toegepast door de substituten zelf. Maar voor het overige vind ik dat een probatie slechts zin heeft als er echte voorwaarden aan gekoppeld zijn en dit voor de gevallen dat er een begeleiding nodig is, of iets van die aard. Maar dan zijn er heel wat mensen die dat niet wensen. Ik heb onlangs geprobeerd aan de zoon van een voddeman, met medewerking van diens advocaat, een probatie op te leggen voor het rijden zonder rijbewijs, met als voorwaarde dat hij zich zou inspannen om een rijbewijs te krijgen. Die advocaat heeft mij moeten zeggen : "ik kan er hem niet toe krijgen daarmee in te stemmen". Er zijn heel wat redenen waarom iemand de begeleiding die wij en anderen nodig vinden, niet wenst, omdat hij zegt : "Ja kijk, ik heb iets mispeuterd, of tenminste – ik ben zo stom geweest om me te laten snappen. Zeg me wat ik moet hebben en daarmee gedaan". Dat is het verlangen van velen, en dan zijn wij met de best mogelijke intenties niet gebaat.

Er zijn nog toestanden die onduelbaar zijn

L. DUPONT : Ter afronding van dit gesprek zou ik U willen vragen of U nog problemen wenst te signaleren, waarin – volgens U – dringend het mes gezet moet worden.

P. RASKIN : Naar mijn mening zou het moeten verboden worden dat de onderzoeksrechter deel uitmaakt van de zetel in een zaak waarin hij zelf het onderzoek heeft gevoerd. En wat ik in het geheel niet begrijp is, dat het wel verboden wordt als hij deel uitmaakt van een kamer in hoger beroep, maar niet wanneer hij zetelt in eerste aanleg. Ik vraag mij af wat de mogelijkheden zijn van een beschuldigde die voor de rechtbank verschijnt waarin de rechter zetelt, die als onderzoeksrechter de aanhouding heeft bevolen, het verslag gemaakt heeft voor de raadkamer... Dat zou volgens mij niet mogen.

J. DE PEUTER : U moet hierover eens het advies lezen van advocaat-generaal J. Velu.¹ "C'est la même fonction" – zegt men – maar het is een andere wijze van uitoefening van zijn functie. Ik ben het met U eens. Als onderzoeksrechter heeft hij stelling genomen, uiteraard. Ik vind ook dat het beter is dat het niet zou gebeuren.

D. DE BRUYNE : Wat ik nog afschuwelijker vind is dat advocaten zo maar

---

1. Cass., 18 maart 1981, *R.W.* 1980-81, 2534, met conclusies van Adv. Gen. J. Velu.

uit de zaal worden genomen om mee te zetelen in een kamer die niet normaal samengesteld is bij gebrek aan rechters, en waar men, na in zijn eigen zaak gepleit te hebben, gaat zetelen als bijzitter in een andere. Dat zou wettelijk moeten opgeheven worden.

Leuven, 27 augustus 1981